

Прстић на о

Са пушком у рукама, без дана школе, неухрањени и препуштени сами себи, спавајући под ведрим небом, неки дечаци и девојчице не играју се „рата“. Ратиште је њихово игралиште. Према проценама Уједињених нација, више од 300.000 малишана приморано је да се бори на неком од ратишта од Азије до Латинске Америке. Дечје руке чине и најбруталније злочине којима се доказују у суровом свету „великих“. Подаци са терена сведоче да је стварна бројка знатно већа од статистике УН. Сем деце која су насилно мобилисана, није занемарљив број малих војника „плаћеника“ који добијају новац у замену за услуге у рату.

Широм света, тренутно се воде борбе на безмало 30 ратишта, а у више од 20, према евиденцији Уједињених нација, међу борцима су и млађи од 18 година. У Конгу, Судану, Тајланду, Ираку, Авганистану и Мјанмару, деца предшколског узраста уче ратничке вештине и свакодневно учествују у најсуровијим борбама. Не прође дан да медији не извести о неком новом случају злоупотребе деце у рату, па је недавно откривено да се у Мјанмару десетогодишњаци регрутују као детектори и чистачи минских поља. У Етиопији, владајућа партија приморава децу средњошколског узраста да се „боре“ на сличан начин јуришајући преко минских поља у пограничном рату са Еритрејом. У Ираку, стотине деце, углавном испод 15 година, прикључило се „Садамовим лавићима“.. У Шри Ланки, младе „Тамил девојчице“, познатије као „птичице слободе“, трениране су да постану бомбаши самоубице. Са експлозивом залепљеним за тело на јавним местима оне су давале свој крвави једнократни допринос слободи. На северу Ирака десетогодишњи дечак дигао је себе у ваздух пошто је потрчао ка аутомобилу у коме се налазио шеф ирачке полиције. Мали нападач активирао је експлозив, али није успео да приђе довољно близу да би успешно обавио свој задатак.

Слични извештаји сведоче да су, без обзира на обуздавање крвавих сукоба на афричком континенту и сталне напоре на светском нивоу да се заустави регрутовање најмлађих, многи дечаци и девојчице на различите начине приморани да се боре у војскама широм планете.

барачу

У рат после пунолетства

Већ годинама трају међународни напори да се обустави ангажовање деце у ратовима. У фебруару 2007. године, 58 земаља потписало је „Париске принципе“, истовремено се обавезујући да ће спречавати регрутовање деце, али и помагати младим борцима да се врате нормалном животу.

Међу потписницима је и десет од 12 земаља у којима се, тврде УН, у великом обиму користе деца војници. Потписивање „Принципа“ уследило је десет година пошто су међународни стандарди први пут договорени у Кејптауну, када је узраст од 18 година постављен као најнижа граница пријема у оружане снаге.

У документу се наводи да је „дете војник“ свако лице млађе од 18 година које је део било које регуларне или нерегуларне оружане снаге или групе, укључујући куваре, носаче и курире, али и све оне који су придружени тим групама, осим чланова породице.

Та се дефиниција, такође, односи и на девојчице које су регрутоване ради пружања сексуалних услуга, али и за изнуђене бракове. Тим принципима су, стога, обухваћена сва деца у која учествују у ратним сукобима, а не само она која носе или су носила оружје.

Деца се шаљу у борбе обично онда када се број одраслих ратника, због погибија и рањавања, драстично смањи или када се рат разбукта. За малишане је потребно знатно мање хране, одеће и медикамената, а поред тога, углавном су у положају да не могу ни да захтевају више. Деца су, стога, знатно јефтинија од осталих војника. Осим тога, мале војнике је лакше индоктринирати, малтретирати, а многи међу њима немају личне исправе тако да се могу представити старијима но што јесу.

Деца могу да рукују лаким аутоматским оружјем, могу да кувају, носе опрему и залихе, па тако постају бесплатна радна снага. Употребљавају их и као шпијуне, доушнике, курире...

Најјефтинији војници

Паравојне снаге, поједине војске, герилске групе, али и неке владе, регрутују малишане предшколског узраста, свесни чињенице да њима могу лако да манипулишу. Начини регрутовања су бројни, а највећи број деце војника узима се из сиромашних региона, где је за њихове породице то једини начин да се прехране. У мање сиромашним крајевима, будући војници отимају се на путу до школа или на другим местима где се окупљају. Већина „деце војника“ не служе добровољно, а највише их је евидентирано у Африци. Тамо их има више од 100.000.

Побуњеничке вође углавном негирају да намерно отимају и злоупотребљавају децу. Поједини, попут исламских побуњеника на југу Филипина, тврде да они само регрутују мушкарце изашле из пубертета, а да малолетне регруте користе за задатке који нису у вези са борбом.

Казне за кршење конвенција

Дечија послушност се злоупотребљава до те мере да их је лако приморати да постану сексуални партнери војника, а посебан проблем представља регрутовање девојчица млађих од 18 година које сексуално зостављају њихови вршњаци.

Као додатни ризик, поред очигледних ризика учешћа у оружаном сукобу који важе и за одрасле, треба нагласити и да њихова недовољна зрелост малолетнике може повести у претеране ризике.

Специјални представник Уједињених нација за децу у оружаним конфликтима Лара Отуну у годишњем извештају напомиње да се „поглавице“ ратова окрећу ка искоришћавању деце због тога што су невини, подложни туђем утицају и лако их је импресионирати. Могуће их је, према њеним речима, „извајати“ у немилосрдни инструмент. Она додаје да су досадашње истраге показале да је психичка самоодбрана детета слабија од одраслог човека, односно да је дете могуће истренирати да чини ствари које би одрастао човек одбијао да уради.

Пушка која није играчка

Често се, као део иницијације у војне формације, младим борцима наређује да убијају заробљенике, а неретко и чланове породице. Према речима једног од побуњеничких вођа у Демократској Републици Конго, деца су послушни борци јер су млади и желе да се доказују. Они мисле, објашњава он, да је све то игра и због тога не осећају страх. Није ретко да их користе и за шпијунске послове, а, како каже, деца су успешна у прикупљању потребних информација, додајући да их шаљу дуж непријатељских линија јер на њих нико не сумња.

Када ојачају довољно да рукују пушком или полуаутоматским оружјем, обично око десете године, постају војници и учествују у директним сукобима. У исповестима ове деце, често се може чути да не прође ни месец дана да се ку-

Почетком 2007. године, Међународни суд за ратне злочине почињене у Сијера Леонеу осудио је на затворске казне тројицу лидера паравојних формација за низ злочина, укључујући и регрутовање деце током грађанског рата. То је први пут да је Међународни трибунал изрекао такву казну.

Један од ратних вођа из Конга такође се налази на суђењу у Међународном кривичном суду под оптужбом да је отимао децу како би се борила. Специјални суд у Сијера Леонеу подигао је 2003. године прве оптужнице због ангажовања деце војника. На листи оптужених налази се и бивши председник Либерije Чарлс Тејлор. На оптужници против Тејлора налази се и оптужба за ангажовање деце млађе од 15 година у војне формације у грађанском рату од 1991. до 2002. године.

У годишњем извештају Савету безбедности, генерални секретар Уједињених нација Бан Ки Мун навео је листу организација која регрутују децу, међу којима су сомалијска прелазна влада, оружане снаге Конга, војска Мјанмара и побуњеничке групе у Конгу, Мјанмару, Колумбији, Судану, Уганди и на Филипинима, затраживши том приликом од Савета безбедности УН да размотри оштрије мере против земаља и побуњеничких група које регрутују децу у оружане снаге и паравојне формације на та два континента.

хињско посуђе замени пушком АК-47 или чак ГЗ, а ношење и бацање ручних бомби постане део свакодневице.

О последицама недостатка обучености пре распоређивања у прве борбене линије сведоче извештаји из Бурундија и Конга, који показују да су мали борци често најтеже рањавани и да највише страдају.

У ситуацијама када нису директно ангажовани у борби, уобичајено је да се мали војници шаљу на осматрачнице, јер одрасли могу да се уоче на више од 15 метара удаљености, па су тако они неретко прве жртве у међусобним пу-

небом, на прашњавим подовима оронулих побуњеничких скровишта.

Младе мајке, међутим, нису поштеђене ратовања, јер ако је напад у току, након првог подоја са новорођенчетом на леђима и са пушком у рукама оне се прикључују побуњеничким саборцима. Неретко су девојчице жртве вршњака, дечака војника. Забележено је да су у више масакара у Алжиру, према речима очевидца, починиоци ових зверстава били углавном млађи од 16, 17 година, а на мети су им биле вршњакиње које су мучили и одсецали им делове тела, играјући се са њима.

Тинејџери ветерани

У извештају Коалиције за заустављање употребе деце војника (CSUCS) наводи се да су у последње три године деца војници учествовали у 22 конфликта широм света. Истиче се да је после завршетка ратова у Авганистану, Анголи и Сијера Леонеу демобилисано 40.000 деце војника, а 25.000 их је регрутовано у сукобима у Судану и Обали Слоноваче.

Након успостављања мира 2003. у Либерiji, земља је разоружала бројне војнике, међу њима и 11.000 малолетника. Деце војника данас највише има у Конгу, Колумбији, Индонезији, Непалу, Филипинима, Чеченији, на Блиском истоку. Званичници Уницефа такође упозоравају да се у сукобима у Дарфуру, у редовима свих зараћених страна, бори скоро шест хиљада малих војника, од којих су неки једва навршили 11 година. Иако судански закони и међународно право забрањују ангажовање деце у ратним сукобима, деца која носе оружје чест су призор, упозоравају борци за права малишана.

У многим земљама које су биле захваћене ратним сукобима, након успостављања примирја организовани су програми помоћи у процесу реинтеграције деце бивших учесника рата. Искуства сведоче о томе да је реч о сложеним и захтевним пројектима, чији је најважнији циљ повратак малих ратника у породице. Програми збрињавају децу од изласка из јединица до коначног повратка кућама, а у међувремену борава у прихватилиштима. Ту се организују различите активности у намери да се она психолошки опораве и поново науче увелико заборављена правила понашања у свакодневном животу, почев од основних хигијенских навика до нормалног комуницирања са околином.

Она се, такође, описмењавају и уче основним рачунским операцијама, јер многи од њих немају ни дан школе, а важно је и да се науче или пак подсети на дечије игре које многа од њих нису знала. Истовремено, у овим центрима ради се и на трагању и проналажењу породица чија су деца отета. Становници у великом броју случајева нису наклоњени овим програмима, јер су многи од њих били виновници најстрашнијих злочина које они памте. С друге стране, деца војници су, углавном, неповерљива на почетку програма, али истовремено желе да се ипак врате кућама. У складу са тим, великом броју малишана било је потребно време да се навикну на да не морају да раде оно што су радила, али и да схвате да могу да се врате кућама и рачунају да ће им ипак бити опроштено оно што су током свог војевања учинила. Многи од њих су, у страху од потенцијалне освете и прогона, лагали о судбини своје породице или о свом пореклу.

Стручњаци који су се бавили проблемима ресоцијализације наглашавају да се у културама које негују традицију и обичаје са елементима искупљења грехова, као и обреде очишћења и опраштања, показао велики степен успешности у напорима да деца, бивши војници, буду прихваћени у својим породицама и окружењу из ког су потекли. ■

шкарањима. Поред тога, у „чисткама“ које се често спроводе против побуњеника, не узимајући у обзир године, „убијају се сви побуњеници који су стасали да носе пушку“.

Међу малолетним војницима, иако знатно мање од дечака, има и девојчица. У Либерiji 1997. године, неколико процената демобилисане деце војника чиниле су девојчице и младе жене. Оне се често приклањају побуњеничким фракцијама ради сопствене заштите, а за узврат, најчешће постају девојке побуњеничких вођа, односно „супруге из рата“, како себе често називају. Поред тога, ангажоване су у киднаповању других малишана, у отимању хране и намирница од сељака у окупираним местима. Оне које одбијају да се повинују овим захтевима, сурово су кажњаване и убијане, као упозорење другима. Девојчице и девојке суочавају се са опасностима од полно преносивих болести и нежељених трудноћа, па се порођаји неретко одвијају под ведрим